

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра експертизи товарів та послуг

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
к. т. н., доцент Кунділовська Т. А.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030510 Товарознавство та торговельне підприємництво

за темою:

«Товарознавча оцінка асортименту і якості мінеральних вод»

Виконавець:
студент факультету міжнародної економіки
Афанасьєв Олександр Віталійович

/підпис/

Науковий керівник:
кандидат технічних наук, доцент
Кунділовська Тетяна Анатоліївна

/підпис/

Одеса 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТОВАРОЗНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА ПИТНИХ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД	5
1.1. Класифікація та характеристика питних мінеральних вод	5
1.2. Формування якості мінеральних вод	10
1.3. Законодавче та нормативне регулювання якості мінеральних вод в Україні та світі	13
1.4. Сучасні проблеми оцінки якості мінеральних вод	17
Висновки до Розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПИТНИХ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД	23
2.1. Аналіз чинників споживання мінеральної води	23
2.2. Аналіз ринку мінеральних вод в Україні	27
2.3.Оцінка діяльності ЧП Афанасьєва В. І. щодо формування асортименту товарів	34
Висновки до Розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТУ ПИТНИХ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД	41
3.1. Вибір об'єктів дослідження	41
3.2. Товарознавча оцінка якості питних мінеральних вод	43
3.3. Аналіз асортименту питних мінеральних вод в магазині «Мінімаркеті №1».....	49
Висновки до Розділу 3	52
ВИСНОВКИ.....	54
Список використаних джерел	57

ВСТУП

Вода є незамінною унікальною речовиною, без якої неможливе життя. Вона відіграє ключову роль для забезпечення життєвих потреб людини, здоров'я, безпечності харчування та благополуччя. Споживання населенням мінеральних вод, в тому числі бутильованих мінеральних вод щорічно збільшується. Обумовлено це не тільки дефіцитом доброякісної питної води, а й соціальними проблемами, вирішення яких іноді потребує споживання лікувально-столових або лікувальних мінеральних вод не на курорті, а й в домашніх умовах. Тому забезпечення населення якісною питною водою належить до низки визначальних чинників охорони здоров'я населення.

Україна є однією із лідируючих європейських країн з видобутку мінеральних вод, їх розливу і реалізації. На її території виявлено понад 500 джерел різноманітних мінеральних вод, головним чином у межах Українських Карпат, Дніпровсько-Донецької западини. Ринок мінеральної води доступний та прибутковий, на ньому представлено доволі широкий асортимент та із значними товарними запасами вибір продукції. Мінеральна вода, представлена на вітчизняному ринку, повинна бути епідеміологічно безпечною, зберігати свої індивідуальні природні властивості – фізико-хімічні і мікробіологічні. Проте споживачі часто не мають можливості обрати ту мінеральну воду, в якості й безпечності якої можуть бути впевнені. Тому актуальним є проведення товарознавчої оцінки питних мінеральних вод

Проблемами та тенденціями розвитку ринку мінеральних вод займаються такі вчені, як Н. М. Обіюх, Т. В. Верещака, А. С. Грозовська, О. В. Гук та інші. Товарознавчі властивості питних мінеральних вод досліджували Т. С. Британова, А. В. Самко, О. Є. Васюков, О. Ю. Кисилевська, О. М. Нікіпелова, Л. Б. Солодова та інші.

Метою роботи є проведення товарознавчих досліджень асортименту та якості мінеральних питних вод.

Для досягнення даної мети необхідно було розв'язати наступні **завдання**:

- дослідити класифікацію питних мінеральних вод;
- визначити чинники формування якості мінеральних вод;
- встановити чинники, які впливають на споживання питних мінеральних вод;
- проаналізувати стан ринку питних мінеральних вод;
- проаналізувати діяльність магазину «Мінімаркет № 1» ЧП Афанасьєва В. І. щодо формування торговельного асортименту;
- провести товарознавчі дослідження питних мінеральних вод за відповідністю маркування та органолептичними властивостями;
- провести АВС-аналіз асортименту питних мінеральних вод в магазині «Мінімаркет № 1» ЧП Афанасьєва В. І.

Об'єкт досліджень – зразки столових, столово-лікувальних питних мінеральних вод та питних вод.

Предмет досліджень – показники якості питних мінеральних вод, чинники формування торговельного асортименту питних мінеральних вод.

Інформаційною базою дослідження є нормативна документація, наукові публікації вітчизняних вчених, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали офіційних статистичних збірників, наукова та навчальна література з заданої тематики.

У роботі використовувались наступні **методи дослідження**: метод критичного аналізу наукової і методичної літератури, методи порівняльного, статистичного аналізу, органолептичний, та експертний методи.

Обсяг та структура роботи: випускна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури із 48 використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 62 сторінки. Робота містить 12 таблиць, 3 рисунки.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено класифікацію питних мінеральних вод та визначено їх класифікаційні ознаки – за походженням, за призначенням (рівнем мінералізації), за ступенем насиченості діоксидом вуглецю, за хімічним складом (залежно від аніону та катіону), за температурою води на виході із джерела, за реакцією середовища.

2. Визначено, що якість мінеральної води обумовлена її походженням, технологічними умовами видобування, обробки та розливу, якісними і кількісними характеристиками органолептичних властивостей, хімічного і мікробного складу, режимом використання для питних цілей. Встановлено хімічний склад мінеральних вод, який забезпечує їх фізіологічну дію та характер використання – гідрокарбонат-, сульфат-, хлорид- іони та іони кальцію, магнію, натрію і калію.

3. Проаналізовано чинники, які впливають на споживання питних мінеральних вод, в тому числі, безпечності існування, екологічні, соціальні. Зазначено, що формування споживчих переваг мінеральних вод відбувається під впливом ряду чинників, найбільш значущими із яких є: смак води (28%), якість продукції (20%), доступна ціна (15%); вагомість лікувальних властивостей води (14%); відомості про торгову марку (11%). 62 % покупців віддають перевагу газованій воді, відповідно, 32% – негазованій.

4. Встановлено, що ринок мінеральної води в Україні має великий потенціал до стрімкого розвитку і росту, оскільки українці споживають в середньому 36 л питної мінеральної води в рік, тоді як європейські споживачі – набагато більше, зокрема, болгары – 80 л, поляки – 99 л, угорці – 126 л, німці – 175 л, італійці – 188 л. Виробництво газованої мінеральної води за 6 місяців 2018 року збільшилось на 16% та склало 51,19 млн. дал, виробництво негазованої та інших видів мінеральних вод збільшилось на 17% та склало 31,78 млн. дал. Зазначено, що п'ять компаній займають 61% українського ринку води – це компанія IDS

Group Ukraine, компанія Coca-Cola, «Оболонь», «Ерлан-Біола», «Українські мінеральні води».

5. Проаналізовано діяльність ЧП Афанасьєва В. І. щодо формування торговельного асортименту магазину «Мінімаркет № 1». Зазначено, що для комерційних рішень щодо закупівлі та продажу товарів аналізуються тенденції та закономірності розвитку асортименту на основі вивчення споживчого попиту та вирішуються такі основні завдання: організовується поточне постачання магазину товарами відповідно до попиту; розробляються замовлення на постачання товарів; вносяться необхідні корективи в замовлення в ході їх виконання, проводяться рекламні та інші заходи щодо активізації продажу товарів.

6. Проведено товарознавчі дослідження зразків питних мінеральних вод, які свідчать, що стан маркування зразків стосовно походження, застосування, джерел вододобування, хімічного складу, ступеня мінералізації, показань і протипоказань вживання води, термінів і умов зберігання тощо переважно відповідає вимогам нормативних документів. Одночасно виявили низку порушень, а саме:

- не вказано застереження щодо споживання дітьми й хворими людьми сильногазованих вод Поляна квасова, Куяльник, Лужанська, Йодо;
- для мінеральних вод Трускавецька, Поляна квасова не зазначено, що воду необхідно вжити протягом 72 годин після відкриття пляшки;
- мінералізація води Поляна квасова (6,5-12,0 г/дм³) значно перевищує нормативні вимоги (1,0-8,0 г/дм³);
- на упаковці води Йодо присутня заява з приводу корисного ефекту на здоров'я споживача, а саме «підтримує йодний баланс», що не підтверджено висновком МОЗ, тому ця заява може вважатись невірогідною і такою, що може ввести споживача в оману.

Результати проведених досліджень органолептичних властивостей питних мінеральних вод свідчать про відповідність всіх показників хімічному складу води.

7. Здійснивши ABC-аналіз асортименту магазину «Мінімаркет №1» виявили, що слабкою стороною в маркетинговій товарній політиці торговельного підприємства є те, що дві асортиментні одиниці – газована вода Карпатська джерельна, 2 л, та слабогазована вода Кривоозерська, 1,5 л, (18,18%) відносяться до класу А і забезпечують 66,30% продажу, інші 9 асортиментних одиниць (81,82%) відносяться до класу В і забезпечують 43,70%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 № 771/97- ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1988. – № 19. – Ст. 98. – (Редакція від 01.01.20116 р.).
2. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III // Відомості Верховної Ради, 2000, № 50, ст. 435. – (Редакція від 04.11.2018).
3. Проект наказу МОЗ України «Про затвердження нормативно-правових актів з питань води природної мінеральної [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20150813_1.html
4. Про затвердження гігієнічних нормативів щодо безпечності природної мінеральної води : Постанова МОЗ України № 4 від 30.01.2010. Нормативний документ МОЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/>.
5. Про затвердження порядку здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методів їх використання: Наказ МОЗ України № 243 від 02.06.2003. – Нормативний документ МОЗ України. – Офіційний вісник України від 19.09.2003. № 36, стор. 179, стаття 1970.
6. Директива 2009/54/ЄС Європейського парламенту та Ради від 18 червня 2009 року про видобуток та торгівлю природними мінеральними водами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.old.minjust.gov.ua/file/33294.docx
7. Директива Комісії 2003/40/ЄС від 16 травня 2003 року що встановлює список, граничні концентрації та вимоги щодо маркування для складових мінеральних вод та вимоги до використання збагаченого озоном повітря для обробки природних мінеральних та джерельних вод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.old.minjust.gov.ua/file/31615.docx

8. Підприємства щодо виробництва і розливу мінеральних та штучно-мінералізованих вод : Державні санітарні правила та норми ДСанПіН 4.4.065-00– Нормативний документ МОЗ України.

9. Про затвердження гігієнічних нормативів щодо безпечності природної мінеральної води / Постанова Головного держ. Санітарного лікаря України від 30.01.2010 р. № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/portal/post_20100130_04.html

10. Води мінеральні природні фасовані. Загальні технічні умови: ДСТУ 878:2006 [Чинний від 2007-01-01]. – Київ: Держспоживстандарт України, 2006. – 14 с. – Чинний від 2007-01-01. – (Національний стандарт України).

11. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної до споживання людиною : ДСанПіН 2.2.4-171-10. – Нормативний документ МОЗ України. – Офіційний вісник України. – 2010. – № 51 від 16.07.2010. – С. 99-135.

12. Води мінеральні лікувальні. Технічні умови: ГСТУ 42.10-02-96 [Чинний від 1996-06-24]. – К.: Мін-во охорони здоров'я України, 2996. – 30 с. – (Галузевий стандарт України).

13. Вода питна. Вимоги та методи контролювання якості: ДСТУ 7525:2014 [Чинний від 2015-01-02]. – К. : Мінекономрозвитку України, 2014. – 30 с. (Національний стандарт України).

14. Стандарт Кодексу Аліментаріус на природні мінеральні води (108-1981, прийнятий 1981, поправка 2001, перегляд 1997, 2008).

15. Міжнародний кодекс гігієнічної практики по збору, обробці та збуту природних мінеральних вод (САС / RCP 33-1985, перегляд у 2011 р.).

16. Зуев Е. Т. Питьева и минеральная вода. Требования мировых и европейских стандартов к качеству и безопасности / Е. Т. Зуев, Г. С. Фомин. – М.: Протектор, 2010. – 320 с.

17. Формування мінеральних вод України / За ред. В. М. Шестопалова. – К. : Наукова думка, 2009. – 312 с.

18. Экспертиза напитков. Качество и безопасность / В. М. Поздняковский, В. А. Помозова, Т. Ф. Киселева, Л. В. Пермякова. – 6-е изд. – Новосибирск: Сиб. унив. изд-во, 2007. – 407 с.
19. Британова Т. С., Самко А. В. Товарознавча характеристика мінеральних вод України / Т. С. Британова, А. В. Самко // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2012. - № 3 (10). – С. 94-98.
20. Васюков О. Є. Методичні питання дослідження бутильованих мінеральних вод / О. Є. Васюков, В. М. Лобойченко, В. В. Сабадаш // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики, 2016. – Вип. 16. – 258-265.
21. Верещака Т. В. Особливості розвитку ринку мінеральної води в Україні / Т. В. Верещака // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я. – 2017. – Ч. IV. – С.183.
22. Голинько О. Н. Об актуальности пересмотра законодательно-нормативных документов в сфере безопасности пищевых продуктов / О. Н. Голинько, Н. П. Левицкая, Н. Е. Чумак // Продукты и ингредиенты. – 2005. - № 2. – С. 46-47.
23. Грозовська А. С., Гук О. В. Фактори перспективності інноваційного розвитку ринку питної води для підприємства / А. С. Грозовська, О. В. Гук // Економіка та управління підприємствами, 2018. – Випуск 27. – С.117-122.
24. Кисилевская А. Ю. Алгоритм оценки безопасности и качества минеральных вод в Украине / А. Ю. Кисилевская // Праці Одеського політехнічного університету, 2013. – Вип. 3 (42). – С. 286-292.
25. Коломієць Т. Методологічні засади ідентифікації споживчих товарів / Т. Коломієць, Н. Мережко, В. Осієвська // Товари і ринки. – 2012. – № 2. – С. 48-53.
26. Малишева Н. Ю. Аналіз розвитку та основних тенденцій ринку мінеральної води в Україні / Н. Ю. Малишева // Агросвіт, 2013. - № 14. – С. 57-60.
27. Нікіпелова О. М. Мінеральні лікувальні води: контроль безпечності та мінімальні специфікації якості у польових умовах / О. М. Нікіпелова, А. Ю.

Кисилевська, Л. Б. Солодова // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2009. - № 5. – С. 53-58.

28. Нікіпелова О. М. Гігієнічні нормативи щодо мінеральної лікувально-профілактичної води та лікувальної води – каталізатор розвитку їх стандартизації в Україні / О. М. Нікіпелова, А. Ю. Кисилевська // Харчова наука і технологія. – 2010. - № 2 (11). – С. 26-29.

29. Обіюх Н. М. Правові аспекти використання природних мінеральних вод в Україні / Н. М. Обіюх// Науковий вісник НУБіП України. – 2011. – Вип. 165, Ч. 1. – С. 192-199.

30. Олесюк О. Невагоме багатство ринку мінерально-столових вод України / О. Олесюк // Маркетинг в Україні, 2009. - № 2. – С. 17-22.

31. Пономаренко І. В. Аналіз ринку мінеральних вод в Україні / І. В. Пономаренко // Економіка та управління підприємствами, 2018. – Випуск 25. – С. 412-418 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018.../71.pdf.

32. Сидоренко О. Ринок фасованої мінеральної води в Україні: проблеми якості та безпечності / О. Сидоренко, Ю. Якобчук, М. Победаш // Технічні науки та технології. - № 1 (3). – 2016. – С. 197-205.

33. Тур О. В. Ринок мінеральної води в Україні: виробництво та споживання / О. В. Тур // Економіка та держава, 2013. - № 8. – С. 105-111.

34. Чорна Т. Товарознавча характеристика та особливості ідентифікації фасованих мінеральних вод / Т. Чорна, С. Цимбалюк // Перспективи майбутнього та реалії сьогодення в технологіях водопідготовки: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: НУХТ, 2018. – С. 135-137.

35. Шестопалов В. М., Овчиннікова Н. Б. Перша українська класифікація мінеральних вод / В. М. Шестопалов, Н. Б. Овчиннікова // Вода і водоочисні технології, 2003. - № 3. – С. 34-42 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cleanwater.org.ua/persha-ukrajinskaklasyfikatsiya-mineralnyh-vod/>.

36. Шестопапов В. М. Проблеми класифікації мінеральних вод України і перспективи виявлення їх різноманітності / В. М. Шестопапов, Г. М. Негода, М. В. Набока, Н. Б. Овчиннікова // Збірник наукових праць. – К., 2005. – 458 с.
37. Шіковець К. О., Чепіль Є. Л. Бізнес-аналіз розвитку ринку питної води // К. О. Шіковець, Є. Л. Чепіль // Вісник КНУТД, 2015. - № 6 (93). – С. 42-47.
38. Юхновський О. Продовольче право в Україні: проблеми і перспективи / О. Юхновський, Л. Зінченко // Голос України. – 2006. – 5 квіт., № 62 (3812). – С. 7.
39. Украинское водное сообщество. Информационный портал. Что стоит за новым стандартом качества воды: мнения экспертов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://waternet.ua/news/newsletter/102/>
40. Аналіз ринку мінеральної води в Україні. 2018 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka-mineralnoj-vody-v-ukraine-2018-god>
41. Обзор рынка минеральной воды в Украине (2018 год) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://teletype.in/@branding_channel/SksNBCdCf
42. Офіційний сайт Асоціації виробників мінеральних та питних вод України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bottledwater.org.ua>
43. EFBW. Природные воды: естественный выбор для гидратации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.efbw.org/index.php?id=90>
44. Корпорація «Оболонь» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.obolon.ua/ru/production/mineral-water>
45. Корпорація «Українські мінеральні води» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umv.com.ua/ua/>
46. Еконія: виробництво та дистрибуція питної води та дитячого харчування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.econia.com.ua/uk/kompaniya/>
47. Компанія Аквапласт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aquaplast.com.ua>

48. Мінеральні води Buvette [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://smartwater.com.ua/catalog/mineralnye_vody_buvette